



Γιατί ένα τέτοιο Συμπόσιο WHY SUCH A SYMPOSIUM olympias.uoi.gr/32635 & [doi:heal.uoi.12442](https://doi.org/10.12442/heal.uoi.12442)
Ο δρόμος ως το Συμπόσιο TOWARDS THE SYMPOSIUM olympias.uoi.gr/32632 & [doi:heal.uoi.12439](https://doi.org/10.12439/heal.uoi.12439)
Πρόγραμμα PROGAM olympias.uoi.gr/32633 & [doi:heal.uoi.12440](https://doi.org/10.12440/heal.uoi.12440)
Ομιλίες ORAL PRESENTATIONS (121 βίντεο /videos) <https://www.youtube.com/@1-706/videos>
ΠΡΑΚΤΙΚΑ PROCEEDINGS olympias.uoi.gr/32634 & [doi:heal.uoi.12441](https://doi.org/10.12441/heal.uoi.12441)
Απολογισμός: Ήμουν κι εγώ εκεί! REPORT: I WAS THERE! olympias.uoi.gr/33342 & [doi:heal.uoi.13058](https://doi.org/10.13058/heal.uoi.13058)

Παρόν άρθρο THIS PAPER olympias.uoi.gr/33218 & [doi:heal.uoi.12973](https://doi.org/10.12973/heal.uoi.12973). EN Summary follows

Ελεύθερη βούληση και ευθανασία ¹

Μαρία Ζιάκκα,² Κωνσταντίνος Γύρας³

Περίληψη

Η ελεύθερη βούληση είναι ο ακρογωνιαίος λίθος πάνω στον οποίο οι άνθρωποι βασίζουν την αυτοεκτίμησή τους, το νομικό σύστημα την ύπαρξή του, η Δημοκρατία την ιδεολογική της υπόσταση, και οι θρησκείες την δυνατότητα επιβολής. Ο βαθμός ελευθερίας βούλησης είναι ανάλογος του αριθμού των διακριτών επιλογών που προσφέρονται και του χαρακτήρα του ανθρώπου. Ο αριθμός των διακριτών επιλογών είναι αποτέλεσμα νόησης και ατομικού IQ, ενώ η τελική επιλογή εμπεριέχει και τον χαρακτήρα. Τόσο η νοητική ικανότητα όσο και ο χαρακτήρας είναι επαγωγές άμεσα συνδεδεμένες με την γονιδιακή μας παρακαταθήκη. Φιλοσοφικά, το δικαίωμα στη βούληση του τέλους μας ίσως προϋποθέτει το δικαίωμα στην βούληση της αρχής μας· αν ασκήθηκε βούληση στην έναρξη της ζωής μας, τότε θεωρητικά υπάρχει και δικαίωμα στο πέρας της· αν όχι, τότε το δικαίωμα αμφισβητείται.

Ευθανασία ως Επιλογή του Πάσχοντος (ΕΕΠ): η βούληση του πάσχοντος, πρέπει φιλοσοφικά να είναι ελεύθερη για να είναι σεβαστή· η ελευθερία προϋποθέτει ικανή εγκεφαλική λειτουργία και ικανότητα δημιουργίας διακριτών επιλογών· στις περισσότερες των περιπτώσεων αμφοτέρω αναμένεται να είναι πολύ περιορισμένα ή και να απουσιάζουν. Ευθανασία σε Εγκεφαλικά Νεκρούς (ΕΕΝ): ίσως η ευκολότερη ηθικά ευθανασία· ο άνθρωπος χάνει κάθε επαφή με την πραγματικότητα και η ζωή των υπόλοιπων οργάνων συντηρείται πλέον μόνο με τεχνικά μέσα· είναι ζωή πέραν των προδιαγραφών. Ευθανασία ως Κοινωνική Διέξοδος (ΕΚΔ): η ευθανασία εδώ επιλύει πολλά προβλήματα· ελευθερώνει κρεβάτια στις ΜΕΘ και έτσι σώζει άλλες ζωές με μέλλον· απαλλάσσει οικογένειες από δυσβάστακτα βάρη· έχει πλεονεκτήματα αλλά και επιμέρους πολλαπλής φύσης διλήμματα. Ελεύθερη Βούληση τού

¹ 29-4-2017 16:00-17:30 Συνεδρία: Σ6 Στη μεθόριο ζωής και θανάτου. Ομιλία 4η: [YouTube=pwPfm6G1Xwc](https://www.youtube.com/watch?v=pwPfm6G1Xwc) 11:56. Άρθρο: υποβολή 25-2-2017· αποδοχή 26-11-2022· κρίση από ομότεχνους (peer review) όχι. Αν οι σύνδεσμοι στην κορυφή αυτής της σελίδας δεν λειτουργούν: > ΠΡΑΚΤΙΚΑ: σελίδα 21: υποσημείωση 6.

Πώς να αναφέρετε αυτό το άρθρο: Ζιάκκα Μ, Γύρας Κ. «Ελεύθερη βούληση και ευθανασία». Στο: «Πότε Πρέπει να Πεθαίνουμε; (ΠΠΠ). Πρακτικά 1ου Διεπιστημονικού Συμποσίου, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, 28-30 Απριλίου 2017. ISBN 978-960-233-288-7». Εκδόσεις Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, αποθετήριο Ολυμπιάς, 7 Απριλίου 2024. Άρθρο Σ64: σς 5. <https://olympias.lib.uoi.gr/jspui/handle/123456789/33218> & <http://dx.doi.org/10.26268/heal.uoi.12973>.

² Γεννήθηκε στην Στοκχόλμη το 1983. Τελείωσε θετική κατεύθυνση με διεθνή εστίαση στο Skärholmens Gymnasium στην Στοκχόλμη. Έχει ασχοληθεί με ζωγραφική και γλυπτική και πήγε σε καλλιτεχνικό δημοτικό σχολείο και γυμνάσιο στην Στοκχόλμη. Ασχολήθηκε με αθλητισμό (κολύμβηση). Είναι τελειόφοιτη στην ιατρική σχολή Ιωαννίνων. Έκανε πρακτική σε ιδιωτικό παθολογικό ιατρείο στην Στοκχόλμη. Maria.Ziakka@hotmail.com.

³ Γεννήθηκε στην Αθήνα το 1958. Σπούδασε Βιολογία στο Πανεπιστήμιο Πατρών. Πατέρας δύο παιδιών. Εργάστηκε για χρόνια σε διευθυντικές θέσεις πολυεθνικών φαρμακευτικών εταιριών (Bayer Hellas, MSD) και εργαστηριακών ομίλων (ΒΙΟΙΑΤΡΙΚΗ). Διετέλεσε Διοικητής στο Γενικό Νοσοκομείο - Κέντρο Υγείας Κω. Σήμερα ασχολείται με εκπαιδευτικό και συγγραφικό έργο σχετικό με τις φιλοσοφικές προεκτάσεις που αναδεικνύει το πρίσμα των Βιολογικών Επιστημών. konstantinosgyras21@msn.com.

Περαιωτή Ευθανασίας (ΕΒΠΕ): η ελεύθερη βούληση του ανθρώπου που προβαίνει στην περαίωση τής ευθανασίας τού αιτούντος πρέπει να είναι απόλυτα σεβαστή.

Συμπερασματικά, η ανέγερση του Ναού της Ευθανασίας (του καλού θανάτου) δεν είναι εύκολη· χρειάζονται γενναίες και σωστές αποφάσεις ώστε η Δύναμη και το Κάλλος να στηρίζουν το οικοδόμημα.

Λέξεις-κλειδιά: ελεύθερη βούληση, γενετική κληρονομιά, ικανή εγκεφαλική λειτουργία, ικανότητα διακριτών επιλογών, δικαίωμα έναρξης ζωής, δικαίωμα τέλους ζωής, αφόρητο βάρος, φιλοσοφικές προεκτάσεις θανάτου, τέλος της ζωής, θάνατος με αξιοπρέπεια, αξιοπρεπής θάνατος, καλός θάνατος, ωραίος θάνατος, ευ-θάνατος, ώριμος θάνατος, ανώριμος θάνατος, μεθώριμος θάνατος, πρόωρος θάνατος, θάνατος πριν την ώρα του, θάνατος στην ώρα του, θάνατος μετά την ώρα του, μετάωρος θάνατος, αθανασία, ευθανασία, ιατρικά υποβοηθούμενη ευθανασία, δυσθανασία, προθανασία, μεταθανασία, μεταθανάτια μακροζωία, πότε πρέπει να πεθαίνουμε, ΠΠΠ, πότε οφείλομε να πεθαίνουμε, ΠΟΠ, πώς πρέπει να πεθαίνουμε, ΠώΠΠ, πού πρέπει να πεθαίνουμε, ΠύΠΠ, με ποιον δίπλα μας πρέπει να πεθαίνουμε, ΠνΠΠ, από ποια αιτία πρέπει να πεθαίνουμε, ΠάΠΠ, γιατί πρέπει να πεθαίνουμε, ΓΠΠ.

Free will and euthanasia⁴

Maria Ziakka,⁵ Konstantinos Gyras⁶

Summary

Free will is the cornerstone on which people base their self-esteem, the legal system its existence, Democracy its ideological existence, and religions their enforceability. The degree of freedom of will is proportional to the number of distinct choices offered and to the person's character. The number of distinct choices is a result of intelligence and individual IQ, while the final choice includes also his/her character. Both mental ability and character are inductions directly linked to our gene stock. Philosophically, the right to will our end perhaps presupposes the right to will our beginning; if a will was exercised at the beginning of our life, then in theory there is also a right at its end; if not, then the right is disputed.

Euthanasia as a Sufferer's Choice (ESC): the will of the sufferer must philosophically be free in order to be respected; freedom presupposes competent brain function and the ability to make discrete choices; in most cases both are expected to be very limited or even absent. Euthanasia in Brain-Dead (EBD): perhaps the morally easiest euthanasia; the person loses all contact with reality and the life of the rest organs is now maintained only by technical means; it is a life beyond the specifications. Euthanasia as a Social Solution (ESS): euthanasia here solves many problems; it frees up beds in ICUs and thus saves other lives with a future; it relieves families of unbearable burdens; it has advantages but also

⁴ 29-4-2017 16:00-17:30 Session: S6: *In borderline between life and death*. **Speech 4:** [YouTube=pwPfm6G1Xwc](https://www.youtube.com/watch?v=pwPfm6G1Xwc) 11:56. **Paper:** submitted 25 Feb 2017; accepted 26 Nov 2017; no peer reviewed. If the **links** at the top of the first page do not work: > Top of the 1st page: PROCEEDINGS: page 22: footnote 10.

Cite this article: Ziakka M, Gyras K. «Free will and euthanasia». In: «*When Should We Die? (WnSWD). Proceedings of the 1st Interdisciplinary Symposium. University of Ioannina, Greece, April 28-30, 2017. ISBN 978-960-233-288-7*». University of Ioannina Publications, Olympias repository. April 7, 2024. Paper S64: ps 5.
<https://olympias.lib.uoi.gr/jspui/handle/123456789/33218> & <http://dx.doi.org/10.26268/heal.uoi.12973>.

⁵ Born in Stockholm in 1983. Finished positive direction with an international focus at Skärholmens Gymnasium in Stockholm. She has dabbled in painting and sculpture and went to art primary school and high school in Stockholm. Engaged in sports (swimming). She is a final year medical student at the Ioannina University, Greece. She practiced in a private general practitioner's office in Stockholm. Maria.Ziakka@hotmail.com.

⁶ He was born in Athens in 1958. He studied Biology at the University of Patras. Father of two children. He worked for years in management positions of multinational pharmaceutical companies (Bayer Hellas, MSD) as well as of laboratory groups (BIOIATRICKI). He was the Director of the General Hospital - Kos Health Center. Today he is engaged in educational and writing work related to the philosophical implications that highlight the prism of the Biological Sciences. konstantinosgyras21@msn.com.

dilemmas of multiple nature. Free Will of the Euthanasia Performer (FWEP): the free will of the person who performs the euthanasia of the applicant should be fully respected.

In conclusion, building the Euthanasia (good death) Temple is not easy; brave and correct decisions are needed so that the Strength and the Handsomeness/Beauty (Κάλλος) support the edifice.

Keywords: *free will, genetic inheritance, competent brain function, ability for discrete choices, right to begin life, right to end life, euthanasia temple, unbearable burden, philosophical implications of death, end of life, dying with dignity, good death, mature death, premature death, postmature death, immortality, medically assisted euthanasia, eathanassia, dysthanassia, prothanassia, metathanassia, posthumous longevity, when should we die, WnSWD, when must we die, WnMWD, how should we die, HSWD, where should we die, WrSWD, whom should we die with, WmSWD, what cause should we die from, WCSWD, why should we die, WySWD.*

1. Ελεύθερη βούληση

Σύμφωνα με την νομοθεσία της Ολλανδίας τα κριτήρια για την απόφαση και την πραγματοποίηση της ευθανασίας είναι: α) Ο ασθενής να γνωρίζει την κατάσταση του και η απόφασή του να είναι προϊόν ελεύθερης βούλησης, και β) Δύο ιατροί να πιστοποιούν ότι το νόσημα είναι ανίατο, ότι ο ασθενής υποφέρει σε υπέρτατο βαθμό και ότι έχει γίνει κάθε προσπάθεια για την ανακούφιση του πάσχοντος. Επί πλέον κριτήρια όπως είναι το προσδόκιμο επιβίωσης να είναι μικρότερο των 6 μηνών, υπάρχουν σε ανάλογες νομοθετήσεις άλλων χωρών. Η ελευθερία βούλησης σε κάθε περίπτωση είναι ο κύριος πυλώνας ο οποίος καλείται να υποστηρίξει την απόφαση και να δικαιώσει ηθικά την πραγμάτωσή της.

Η ελεύθερη βούληση ήταν πάντα ο ακρογωνιαίος λίθος πάνω στον οποίο: οι άνθρωποι βασίζουν την αυτοεκτίμησή τους, το νομικό σύστημα την ύπαρξή του, η Δημοκρατία την ιδεολογική της υπόσταση, και οι θρησκείες την δυνατότητα επιβολής τους. Χωρίς την παρηγοριά της, οι άνθρωποι θα αισθανόντουσαν ποικίλα υπαρξιακά ερωτήματα, πιθανά δυσβάστακτα. Το νομικό σύστημα θα κατέρρεε, καθώς χωρίς ελευθερία βούλησης υπευθυνότητα για τις όποιες πράξεις δεν απορρέει. Η Δημοκρατία χωρίς ελεύθερη βούληση έκφρασης των πολιτών θα ήταν άγνωστη σαν πολίτευμα. Και τέλος οι θρησκείες δεν θα μπορούσαν να ελέγχουν τους πιστούς τους καθώς τα διάφορα συστήματα τιμωρίας όπως η κόλαση και ανταμοιβής όπως ο παράδεισος θα στερούνταν αυτόματα νοήματος.

Η ελεύθερη βούληση καλείται για άλλη μια φορά να "βγάλει τα κάστανα από την φωτιά". Η αλήθεια είναι ότι, πράγματι, είναι εξαιρετικά σημαντική και συμφέρει! Συμφέρει τόσο το κοινωνικό σύστημα όσο και τα άτομα. Το σύστημα μέσω αυτής προσδιορίζει το ρόλο του, βάζει κανόνες και τελικά ελέγχει και ασκεί εξουσία. Και τα άτομα αυτο-προσδιορίζονται υπαρξιακά, και συναινούν στις όποιες επιταγές της κοινωνίας και του συστήματος.

Ας εμβαθύνουμε λίγο περισσότερο. Ο βαθμός ελευθερίας βούλησης είναι σαφώς ανάλογος του αριθμού των διακριτών επιλογών που προσφέρονται και του χαρακτήρα του ατόμου. Ο αριθμός των επιλογών είναι αποτέλεσμα της νόησης και του ατομικού δείκτη νοημοσύνης. Όσο ανώτερη είναι η εγκεφαλική ικανότητα, τόσο μεγαλύτερη είναι και η δυνατότητα τόσο έμπνευσης όσο και νοητικής επεξεργασίας εναλλακτικών επιλογών. Η τελική επιλογή μεταξύ των όποιων επιλογών εμπεριέχει και την συμμετοχή του χαρακτήρα του ατόμου. Βέβαια, τόσο η νοητική ικανότητα όσο και ο χαρακτήρας αποτελούν εκφράσεις που είναι άμεσα συνδεδεμένες με την γονιδιακή μας παρακαταθήκη. Η ευφυΐα αντανάκλα πλήρως τις δυνατότητες του DNA μας, και ο χαρακτήρας μας αποκαλύπτει την έκφραση συγκεκριμένων γονιδιακών επαγωγών προερχόμενων από το περιβάλλον. Σημειωτέον ότι ο χαρακτήρας διαμορφώνεται σε τεράστιο βαθμό μέχρι την ηλικία των 15 ετών με ιδιαίτερη αναφορά στην επίδραση της ενδομήτριας ζωής, και ότι η γονιδιακή μας παρακαταθήκη σφραγίζεται τη στιγμή της δημιουργίας του ζυγωτού. Κατά κάποιον περιέργο τρόπο, όλοι έρχονται στην ζωή με συγκεκριμένο DNA και μια δυναμικά προκαθορισμένη έκφραση χαρακτήρα που αμφοτέρωθεν φαίνεται να είναι ανεξάρτητα της θέλησης, της επιλογής ή της βούλησής μας. Όταν, τουλάχιστον ενδομήτρια και μέχρι την ηλικία των 15 ετών, δεν μπορούμε σε καμία περίπτωση να επηρεάσουμε το περιβάλλον μας, πώς θα μπορούσαμε να επηρεάσουμε και τις όποιες αποτυπώσεις του περιβάλλοντος στον γονότυπο; Έτσι, φαίνεται ότι ο βαθμός ελευθερίας βούλησης, αναγκαστικά πλέον εξατομικεύεται και τα δώρα του δεν παρέχονται ομοιόμορφα

στον πληθυσμό. Μοιάζει ότι ο βαθμός ελευθερίας μας είναι περίεργα προκαθορισμένος, προδιαγεγραμμένος και ανεξάρτητος της θέλησης, της επιρροής ή του ελέγχου μας. Ίσως όλοι βιώνουμε φιλοσοφικά την πιθανότητα να μην επιλέγουμε εμείς τις αποφάσεις μας ή τις όποιες λύσεις, αλλά μάλλον εκείνες να μας επιλέγουν. Αν η πιθανότητα αυτή καταστεί ισχυρή τότε όλοι κατανοούμε τις συστημικές και ατομικές επιπτώσεις. Ενδιαφέρον είναι το γεγονός, ότι και ο βαθμός της κατανόησης πάντα είναι εκείνος που επιτρέπει η γονιδιακή παρακαταθήκη μας, σε συνδυασμό με τις όποιες αποτυπώσεις ασκεί το περιβάλλον πάνω στο ήδη υπάρχον από την στιγμή δημιουργίας ζυγωτού γενετικό υπόστρωμα, όπως είναι για παράδειγμα η μόρφωση και η εν γένει κουλτούρα.

Παρόμοιας υφής φιλοσοφικές σκέψεις και προεκτάσεις, ίσως διαταράσσουν τον κοινωνικό και ατομικό ιστό και πιθανά είναι ταμπού. Παρόλ' αυτά πρέπει να συνυπολογίζονται όταν αναφερόμαστε σε άλλα θέματα ταμπού, όπως είναι για τους περισσότερους η ευθανασία. Παθητική ή ενεργητική, κάτω από ποιο νομικό καθεστώς, και σε ποιές ιατρικές περιπτώσεις ή καταστάσεις, είναι θέματα που απασχολούν εκτενώς το συνέδριο. Νομοθετικές προσεγγίσεις όπως αναφέραμε, ήδη υπάρχουν σε αρκετές χώρες και θα μπορούσαν πιθανά να προσαρμοστούν και στην Ελληνική πραγματικότητα.

Η παρουσίασή μας αυτή ως φιλοσοφική, αλλά εκφράζει σκέψεις, την υλοποίηση, αφομοίωση και επεξεργασία των οποίων αφήνει σε πλέον ειδικούς στις διαδικασίες οικοδόμησης του Ναού της Ευθανασίας.

Ας δούμε εκτενέστερα κάποιες κατηγορίες.

2. Ευθανασία ως επιλογή του πάσχοντος

Η βούληση του πάσχοντος, πρέπει φιλοσοφικά να είναι ελεύθερη για να είναι σεβαστή. Η ελευθερία προϋποθέτει, όπως είδαμε, ικανή εγκεφαλική λειτουργία και την ικανότητα δημιουργίας διακριτών επιλογών. Στις περισσότερες των περιπτώσεων αμφοτέρω αναμένεται να είναι πολύ περιορισμένα ή και παντελώς να απουσιάζουν. Επιλογή ίσως υπάρχει, αλλά θα είναι καταναγκαστική και όχι ελεύθερη πιθανά επιλογή. Πάλι εμφανίζεται το φαινόμενο, κατά το οποίο η γονιδιακή παρακαταθήκη του πάσχοντος οδηγεί όχι μόνο στην όποια λήψη των αποφάσεων, αλλά επιπλέον και στο νόσημα, το οποίο νόσημα επιβάλλει μετέπειτα και το μονοσήμαντο της επιλογής. Η λύση πιθανά ευρίσκεται στην ενημέρωση του πληθυσμού και την λήψη της απόφασης **από πριν**, όταν ο νυν ασθενής ήταν υγιής και είχε σαφώς πολύ μεγαλύτερο και ανεπηρέαστο βαθμό ελευθερίας έκφρασης βούλησης.

Οι πάσχοντες με νοητική υστέρηση, είναι ένας άλλος ιδιαίτερα ευαίσθητος τομέας καθώς τα άτομα αυτά στερούνται ουσιαστικά ελεύθερης επιλογής τόσο προ του τέλους όσο και κατά τη διάρκεια της ζωής τους. Η θωράκιση των αποφάσεων σε άτομα με νοητική υστέρηση, πρέπει να είναι ακόμα ισχυρότερη και βασισμένη σε ηθικά δίκαια νομικά και επιστημονικά κριτήρια, με γνώμονα την αξιοπρέπεια του ασθενούς.

3. Ευθανασία σε εγκεφαλικά νεκρούς

Είναι ίσως η ευκολότερη ηθικά ευθανασία. Όταν, τόσο ο εγκεφαλικός φλοιός όσο και το στέλεχος έχουν νεκρωθεί, τότε ο άνθρωπος έχει χάσει κάθε συνειδητή και μη-συνειδητή επαφή με την πραγματικότητα και πλέον τα υπόλοιπα όργανά του συντηρούνται στην ζωή με τεχνικά μόνο μέσα. Είναι ζωή πέραν των προδιαγραφών, ίσως "πέρα φύση", και πιθανά είναι ζωή πέραν ακόμα και της βούλησης της οποίας ανώτερης θέλησης ή δύναμης. Φιλοσοφικά όμως, εμπεριέχει ίσως κάποια πιθανότητα την οποία πρέπει να διευκρινίσει τελεσίδικα η επιστήμη. Αν οι άνθρωποι ερχόμαστε στον κόσμο αυτό για να συλλέξουμε εμπειρίες, τότε υπάρχει η πιθανότητα να συνεχίζεται η συλλογή εμπειριών σε κάποιο υποσυνείδητο ή ακόμα και ασυνείδητο επίπεδο μετά τον εγκεφαλικό θάνατο - ή όχι;

4. Ευθανασία ως κοινωνική διέξοδος

Η ευθανασία εδώ φαίνεται να είναι διέξοδος σε πολλά ίσως προβλήματα. Ελευθερώνει κρεβάτια στις εντατικές και έτσι σώζει άλλες ζωές με μέλλον. Απαλλάσσει επίσης οικογένειες από βάρη τα οποία πλέον αδυνατούν οικονομικά ή και βιολογικά να αντέξουν. Έχει πλεονεκτήματα, καθώς και επιμέρους πολλαπλά ηθικά, νομικά, κοινωνικά και θρησκευτικά διλήμματα και ξεφεύγει των ορίων της παρούσας ομιλίας. Σαν οδηγό αποφυγής ακροτήτων και φιλοσοφικά και ηθικά απαράδεκτων μεθοδεύσεων ας έχουμε κατά νου τις σκέψεις της **Υπουργού Υγείας της Λιθουανίας, Rimantė Šalašieničiūtė**, η οποία δήλωσε το 2014: «**Η ευθανασία** θα μπορούσε να αποτελεί μία χρήσιμη εναλλακτική για όσους δεν μπορούν να έχουν πρόσβαση στην υγειονομική **περίθαλψη** και πάσχουν από βαριές ασθένειες.»

5. Πραγμάτωση ευθανασίας

Η ελεύθερη βούληση του ανθρώπου που προβαίνει στην περαίωση της ευθανασίας πρέπει να είναι απόλυτα σεβαστή. Κανένας ιατρός δεν πρέπει να υποχρεώνεται να παρέχει ευθανασία αν η ελεύθερη βούλησή του τού το απαγορεύει. Από την εποχή του Ιπποκράτη οι ιατροί ορκιζόντουσαν να μην χορηγήσουν ποτέ θανατηφόρο φάρμακο σε κανένα αν τους το ζητούσε! Η νομοθετική εκπόνηση πρέπει να λάβει ιδιαίτερα υπόψη και αυτόν τον παράγοντα. Ίσως η δημιουργία κατάλληλα καταρτισμένου ειδικού προσωπικού να είναι απαραίτητη. Το επάγγελμα του εξειδικευμένου περαιωτή ευθανασίας ίσως είναι η μελλοντική λύση.

6. Βούληση ευθανασίας

Κλείνοντας, μια τελευταία ίσως θεώρηση της βούλησης ευθανασίας. Φιλοσοφικά το δικαίωμα στην βούληση του θανάτου μας εμπεριέχει, αν όχι προϋποθέτει, το δικαίωμα στην βούληση της ζωής μας. Αν ασκήσαμε βούληση να έρθουμε στην ζωή, τότε θεωρητικά έχουμε κάθε δικαίωμα να ασκήσουμε βούληση και στην έξοδο από αυτήν. Αν όχι, τότε... το δικαίωμα αυτό τίθεται υπό φιλοσοφική ταλάντευση. Βέβαια, αν όλοι είμαστε αποτέλεσμα τυχαίας επιλογής γαμετών τότε απλά υπάρχουμε σε βάρος των τρισεκατομμυρίων αδελφών μας που ποτέ δεν γεννήθηκαν. Αν η ζωή είναι ένα απλό καπρίτσιο της στατιστικής, πράγματι εύκολα και χωρίς ιδιαίτερη σκέψη ξοδεύεται, και η ευθανασία παραχωρείται χωρίς ιδιαίτερες σκέψεις. Αν όμως, η μεν δημιουργία των γαμετών είναι τυχαία και υπακούει στους νόμους του Μέντελ, η δε επιλογή τους προς δημιουργία ζυγωτού απαιτεί βούληση, τότε εισέρχεται το συγκεκριμένο σπερματοζώαριο στο συγκεκριμένο ωάριο και, με ένα μαγικό θα λέγαμε τρόπο, το ευ θνήσκειν φιλοσοφικά αποκαλύπτεται. Αν τότε ασκήθηκε πρόνοια, ίσως μετουσιώνεται πιθανά και σε δικαίωμα. Βέβαια ακόμα και σε αυτή την περίπτωση παραμένει φιλοσοφικά ανοικτό το ερώτημα του ποιός άσκησε πρόνοια. Αν η πρόνοια ασκήθηκε από ανώτερη δύναμη, τότε η ευθανασία δεν αποτελεί δικαίωμα παρά μόνο όταν η ζωή παρατείνεται "παρά φύση". Αν ασκήθηκε από εμάς, τότε είναι απόλυτο και ξεκάθαρο δικαίωμα.

7. Συμπέρασμα: Ο Ναός της Ευθανασίας

Τελειώνοντας, πρέπει να αναφέρουμε, ότι η ανέγερση του Ναού, όπως είναι το Ιερό της Ευθανασίας, ποτέ δεν είναι εύκολη. Χρειάζονται γενναίες και σωστές αποφάσεις ώστε η Δύναμη και το Κάλλος να υποστηρίξουν το οικοδόμημα. Με αγάπη στον πάσχοντα συνάνθρωπο, σεβασμό στην αξιοπρέπειά του, πίστη ότι πράττουμε το δίκαιο, και ελπίδα για λιγότερο πόνο, ας προχωρήσουμε.

Συμβολή των συγγραφέων: Οι δύο συγγραφείς συνέβαλαν εξίσου.

Συγκρουόμενα συμφέροντα: Δεν υπάρχουν.